

kas ietver speciālo diskriminācijas aizlieguma likumdošanu, konstitucionālos nosacījumus, kā arī sodu izpildes kodeksu pantus, pievēršas virknei ar personiskām īpašībām saistītu pamatojumu;

- Piemēram, Ungārijas Parlaments 2003. gada 22. decembrī pieņēma Likumu par vienlīdzīgu attieksmi un vienlīdzīgu iespēju veicināšanu, kas aizliedz diskrimināciju uz dažāda pamata, tajā skaitā – pilsonības, nacionālās vai etniskās izcelsmes un dzimtās valodas. Likums arī pieļauj īslaicīgus pozitīvus pasākumus, kuru mērķis ir novērst nevienlīdzību, ko piedzīvo konkrētas, nelabvēlīgā situācijā esošas grupas. Eiropas Komisija pret rasismu un neiecietību (*European Commission against Racism and Intolerance*) secinājusi, ka šā likuma pieņemšana ir nozīmīgs solis uz priekšu cīņā pret rasu diskrimināciju un ieteikusi atbildīgajām iestādēm nodrošināt šā normatīvā akta pilnīgu ieviešanu, nodrošināšanu ar resursiem un pārraudzību;¹⁴
- Nīderlande saņēma nevainojamu *MIPEX* vērtējumu attiecībā uz diskriminācijas aizlieguma likumdošanas piemērošanu. Sūdzības iesniedzēji var izvirzīt prasību atbilstoši civilajai un administratīvajai procedūrai, kā arī izmantot alternatīvo domstarpību risināšanas procedūru – Vienlīdzīgās attieksmes komisiju (VAK). VAK ir pa pusei tiesu iestāde, kas nodrošina lētas, viegli pieejamas procedūras un sniedz nesaistošus atzinumus. Holandiešu valodas nepratēji, kuriem varētu būt grūti sastādīt rakstisku sūdzību, var paust savu sūdzību mutiskā intervijā ar VAK pārstāvi. Visas šīs procedūras laikā sūdzības iesniedzēji var saņemt dažāda veida palīdzību no juridiskām organizācijām, kurām ir leģitīma interese par vienlīdzības veicināšanu (pretrasmis NVO). Cilvēkiem ar zemiem ienākumiem ir pieejama valsts nodrošinātā juridiskā palīdzība un tulki. *GETA (General Equal Treatment Act)* 8. un 10. pants paredz pierādījumu nastas pārņemšanu un aizsardzību pret vajāšanu prasības izvirzītājiem. *GETA* nosaka plašu iespējamo sankciju diapazonu, ko tiesas var piemērot “efektīvā, samērīgā un pietiekami pārliecinošā” veidā.¹⁵
- Daudzās dalībvalstīs jaunā nacionālā likumdošana EK direktīvu transponēšanai padarījusi diskriminācijas aizlieguma likumu piemērošanu labvēlīgāku integrācijas veicināšanai. Abos *MIPEX* ciklos atzīmēta uzlabošanās daudzās valstīs, piemēram, pierādījumu nastas pārņemšana un aizsardzība pret vajāšanu, tajā skaitā – Vācijā, Grieķijā, Luksemburgā, Portugālē un Slovēnijā.

Pēdējā dimensija, vienlīdzības politika, apskata aktīvu līdztiesības institūciju lomu cīņā pret diskrimināciju un vienlīdzīgu iespēju veicināšanā. Caurmērā ES dalībvalstīs līdztiesības politikas ir relatīvs vājuma posms antidiskriminācijas jomā,

¹⁴ European Commission against racism and intolerance. Third Report on Hungary (Council of Europe; Strasbourg, 8 June 2004), CRI(2004)25.

¹⁵ Holtmaat, Rikki. Report on measures to combat discrimination: directives 2000/43/EC and 2000/78/EC: country report the Netherlands (European Commission; Brussels, 8 January 2007), 64–65.

kurā “pusceļa” vērtējums ir par 17 punktiem zemāks nekā piemērošanas un ieviešanas nozarēs. Šī joma ir vāja gan Rietumeiropā, gan Austrumeiropā, starp ES-15 un ES-10 ir tikai divu punktu atšķirība, kas ir vismazākā visā rādītājā. Latvija un Polija atrodas pa vidu starp nelabvēlīgajām politikām, kas identificētas Čehijas Republikā, Dānijā, Igaunijā un Vācijā, un nedaudz labvēlīgākām Ungārijā un Lietuvā.

Kā šajā indeksēšanas projektā bieži noticis, Latvija un Polija saņēmušas vienādu “pusceļa” vērtējumu un vietu, bet tām dažādos indikatoros ir atšķirīgas stiprās un vājās puses. Polijas relatīvi stiprā puse ir valsts loma vienlīdzības veicināšanā, bet Latvijai tā ir vājā puse. Savukārt līdztiesības institūcijas stāžs un ietekme ir Latvijas relatīvi stiprā, bet Polijas vājā puse. Tāpat kā lielākajā daļā ES dalībvalstu Latvijas valsts necenšas standartizēti ieviest līdztiesību savās programmās, turpretim Polijas Nacionālā programma rasu diskriminācijas, ksenofobijas un ar to saistītās neiecietības apkarošanai 2004.–2009. gadam nosaka pienākumu valsts iestādēm izplatīt informāciju par diskriminācijas apkarošanu un apmācīt darbiniekus. Turpretim Latvijas Valsts cilvēktiesību birojs var piedāvāt juridiskas konsultācijas plašam cietušo lokam, lai noskaidrotu lietas apstākļus un iesaistītos tiesvedības un administratīvajos procesos. Vēl 2007. gada martā Polijas valdība nebija izveidojusi vienotu līdztiesības institūciju Rasu līdztiesības direktīvas 13.2. panta izpratnē. Nepastāvot šādai institūcijai, Polijā potenciālie cietušie nevar saņemt neatkarīgu palīdzību no dažādām ministrijām, departamentiem, ombudsmeņiem un komandām, kas atbildīgas par vēšanos pret etnisko, rasu, reliģisko un pilsonības diskrimināciju.

Prakse:

- Francija 2004. gadā pieņēma Likumu par specializētas institūcijas izveidošanu – *HALDE*. Likums bija viena no galvenajām 2004. gada *Stasi* komisijas, kuru vadīja Republikas ombudsmenis, rekomendācijām. Tas pamatojās uz plašām konsultācijām ar valdību, pilsonisko sabiedrību un sociālajiem partneriem. *HALDE* oficiāli uzsāka darbību 2005. gada jūnijā ar 66 darbiniekiem un 10,5 miljonus eiro lielu budžetu 2006. finanšu gadā. Tās mērķis aptver diskrimināciju uz jebkāda pamata un ir izveidots tādējādi, lai būtu viegli piemērojams Francijas diskriminācijas aizlieguma likumdošanas attīstībai. *HALDE* kalpo kā “papildu justīcija”, izmantojot mediāciju, pārrunas un rekomendācijas. Jau pirmajā savas pastāvēšanas gadā *HALDE* saņēma 4000 sūdzību, atrisināja 2799 no tām un sniedza rekomendācijas par 344 gadījumiem, savukārt 48 gadījumos tā izklāstīja savus novērojumus tiesās¹⁶;
- Apvienotās Karalistes 2006. gada Likums par vienlīdzību izveidoja Vienlīdzības un cilvēktiesību komisiju (VCK), lai palielinātu efektivitāti un

¹⁶ Vairāk sk. Latraverse, Sophie. Report on measures to combat discrimination: directives 2000/43/EC and 2000/78/EC: country report France (European Commission; Brussels, 8 January 2007).

ekspertu palīdzību cīņā pret diskrimināciju kopumā un uz jebkāda pamata. VCK, kas darbojas kopš 2007. gada, apvienota tās priekštece – Rasu vienlīdzības, invalīdu tiesību komisija un Vienlīdzīgo iespēju komisija. VCK ne tikai saglabā tās priekšteču pilnvarojumu, bet tai dots pat plašāks pilnvarojums – monitorēt pozitīvu darbību publiskās institūcijās un censties panākt pagaidu tiesiskās aizsardzības līdzekļus, lai novērstu diskriminējošu darbību;¹⁷

- Holandes Sociālo lietu ministrija un *LTO-Nederland* (tirgu–dārzkopības sektora darba devēju organizācija) sadarbībā ar arodbiedrībām līdzfinansēušas projektu diskriminācijas novēršanai. Papildu pasākumiem darba tirgus integrācijai, tādiem kā valodas apmācība un nodarbinātības prasmju attīstīšana, projekts izveidoja vienlīdzīgu iespēju rīcības kodeksu darba devējiem, sūdzību iesniegšanas procedūru, kā arī neatkarīgas komisijas sūdzību izskatīšanai par diskrimināciju nodarbinātībā un līdzdalības līmeņa monitorēšanai. Līdzīgi brīvprātīgi darba devēju rīcības kodeksi parādījās arī Ziemeļīrijā un citās Apvienotās Karalistes daļās;
- 2006. gada jūlijā pieņemtais Zviedrijas publiskā iepirkuma regulējums nosaka pienākumu valdības iestādēm iekļaut diskriminācijas aizlieguma punktus konkrēta ilguma un rakstura publiskajos līgumos, lai panāktu, ka puses, kurām piešķirti līgumi, ievērotu līdztiesību. Līdztiesības punkti attiecībā uz neaizsargātām grupām parādās arī tādu pilsētu kā Kopenhāgena nodarbinātības politikā;
- Kanādas valdība 1995. gadā pieņēma Likumu par līdztiesību nodarbinātībā, lai nodrošinātu, ka publisko institūciju un dažu federāli regulētu industriju sastāvs atspoguļotu apkalpoto iedzīvotāju sastāvu. Šis likums pieprasa darba devējiem identificēt un likvidēt šķēršļus konkrētu grupu nodarbinātībai, tajā skaitā pēc ārējā izskata atšķirīgām minoritātēm, un iesaka veikt mērķtiecīgu apmācību un pasākumus pieņemšanai darbā;
- Arī Norvēģijas valdība līdzīgi tiecas uz līdztiesības mērķi – nevienai personai nevar liegt nodarbinātību tādu iemeslu dēļ, kas nav saistīti ar tās spējām. Kā daļu no valdības Rīcības plāna rasisma un etniskās diskriminācijas apkarošanai sociālo lietu un nodarbinātības ministrs noteicis pienākumu visiem valsts uzņēmumiem – katrai brīvai darba vietai intervēt vismaz vienu darba meklētāju–imigrantu ar atbilstošu kvalifikāciju. Izmēģinājuma posmā no 2004. gada jūnija līdz 2005. gada jūnijam aģentūras intervēja 1660 nerietumnieciskas izcelsmes indivīdus un 28 procentus no tiem pieņēma darbā. Tādas pilsētas kā Antverpene un Amsterdamā izmanto elastīgus mērķus, lai panāktu, ka zināms procents publisko iestāžu darbinieku būtu imigrantu izcelsmes;

---

¹⁷ Plašāk sk. O'Conneide, Colm. Report on measures to combat discrimination: directives 2000/43/EC and 2000/78/EC: country report the United Kingdom (European Commission; Brussels, 8 January 2007).

- Apvienotajā Karalistē visi pastāvīgie sekretāri (visu ministriju augstākie ierēdņi) ir atbildīgi par to, lai visi departamenti pildītu daudzveidības saistības, ieviešot jauno specializētu amatu – tādu kā daudzveidības iniciatoru un daudzveidības aizstāvju atbalstu.

2.4. Iesakņošanās kopā ar ģimeni

Ģimeņu apvienošanās var iebraucējam–migrantam radīt stabilitātes sajūtu kopienas dzīvē, kas veicina daudzveidīgas sabiedrības integrāciju un ilgtermiņa stabilitāti. Politika attiecībā uz ģimeņu apvienošanās ir viena no jomām, kurā vērojama Rietumeiropas un Austrumeiropas saplūšana, iespējams, to ietekmējusi EK direktīvas minimālo standartu transponēšana. Lai gan Polijas un Latvijas politikās attiecībā uz migrantu piekļuvi darba tirgum ir daudz līdzību, attiecībā uz migrantu tiesībām aicināt pie sevis ģimenes locekļus abu valstu politikas būtiski atšķiras. Polijas likumdošana ieņem 8. vietu – šis vērtējums ir nedaudz labvēlīgāks, līdzīgs Igaunijai un Lietuvai, kā arī tādām valstīm, kas uzņem nozīmīgu ģimeņu migrāciju un Polijas migrējošo darbaspēku, tādām kā Vācija un Nīderlande. Latvijas politika palikusi tikai pusceļā uz labāko praksi (23. vieta). Latvija tiek ierindota kopā ar tādām valstīm kā Francija, Šveice, Dānija un Austrija, kuras ir pazīstamas ar savu ierobežojošo un ārkārtīgi politizēto likumdošanu.

Ģimeņu apvienošanās politika jautājumos par sponsora uzturēšanās ilgumu un par ģimenes definīciju MIPEX aplūkotajās 28 valstīs ir ļoti daudzveidīga. Polijā, lai migrants, kurš nenāk no ES valsts, kļūtu par galvotāju kādam citam iebraucējam, nepieciešams ilgāks uzturēšanās laiks nekā Latvijā, taču Polijā iespējams galvot par plašāku ģimenes locekļu diapazonu. Tas pats sakāms par Igauniju un Lietuvu, kamēr Ungārijā atbilstības nosacījumi vispār ir daudz labvēlīgāki, bet Slovākijā – ne tik labvēlīgi. Polijas iekļaujošā ģimenes definīcija aptver arī precētus vai neprecētus nepilngadīgus bērnus, apgādājamus pieaugušos radniekus atpakaļejošā radniecības secībā, kā arī, pie zināmiem nosacījumiem, pieaugušos bērnus. Šī elastīgā definīcija ar vieglām variācijām sastopama arī Čehijas Republikā, Ungārijā un Lietuvā.

Centrāleiropā un Austrumeiropā standarti, lai kļūtu par tiesīgu migrantu ģimeni, ir kopumā līdzīgi Eiropas valstu vidējiem nosacījumiem. Ļoti nedaudzās ES dalībvalstīs tiesības uz ģimenes dzīvi ir atkarīgas no eksāmenu nokārtošanas vai kursu apmeklēšanas, taču vairums pieprasa pierādījumus par darbu vai par

Ģimenes apvienošanās rādītāji

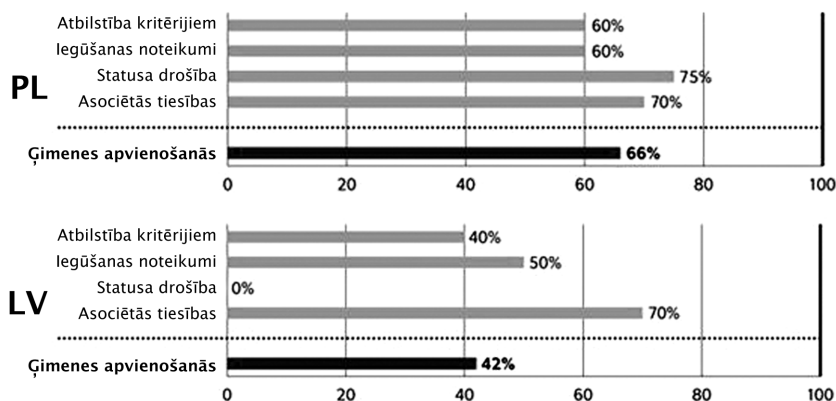
1	SE	Zviedrija	92	
2	PT	Portugāle	84	
3	IT	Itālija	79	
4	CA	Kanāda	76	
5	SI	Slovēnija	71	
6-	LT	Lietuva	68	
	FI	Somija	68	
8-	ES	Spānija	66	
→	PL	Polija	66	
	NO	Norvēģija	66	
	MT	Malta	66	
12-	UK	Lielbritānija	61	
	DE	Vācija	61	
	EE	Igaunija	61	
	BE	Beļģija	61	
16-	NL	Nīderlande	59	
	ES-15		59	
	Visas 28		58	
17-	CZ	Čehija	58	
	ES-25		57	
	ES-10		55	
18-	LU	Luksemburga	50	
	IE	Īrija	50	
	HU	Ungārija	50	
21	FR	Francija	45	
22	CH	Šveice	43	
→	23	LV	Latvija	42
	24	GR	Grieķija	41
	25	SK	Slovākija	38
	26	DK	Dānija	36
	27	AT	Austrija	34
	28	CY	Kipra	32

noteikta līmeņa ienākumiem. Višegradas un Baltijas valstīs noteiktas arī prasības par mājokli; procedūra prasa mazāk nekā sešus mēnešus un ir saistīta ar augstām tiešajām un netiešajām izmaksām. Procedūra Čehijā šķiet nedaudz garāka nekā Lietuvā, bet Polijā – nedaudz lētāka. Šo pamanāmo konvergenci ap ES vidusmēru ir vērts pētīt arī turpmāk, īpaši to, kā reģiona valdības transponējušas direktīvu un tās dažādos “atrunu punktus”, kā arī to, cik bieži valsts pārvalde izmanto neformālās lemsanas brīvības iespējas.

Caurmērā migrantu ģimenes Centrāleiropā un Rietumeiropā neļūtas tik droši kā Rietumeiropā. Polija saņēmusi vienu no vislabvēlīgākajiem vērtējumiem citu Centrāleiropas un Austrumeiropas valstu vidū, līdzās Čehijas Republikai un Igaunijai, turpretī Latvijas likumdošanā salīdzinājumā ar citām ES dalībvalstīm šī joma ir izteikti vāja. Visās ES dalībvalstīs ģimenes locekļu atļauja ir atjaunojama uz ilgāku periodu un bieži vien ilguma ziņā ir vienlīdzīga ar galvotāja atļauju. Ieskats Baltijas un Višegradas valstīs atklāj plašu pieteikuma noraidīšanas vai statusa atņemšanas pamatojumu diapazonu. Latvijā melnajā sarakstā iekļauta palīdzēšana iekļūt valstī nelegāliem migrantiem un to slēpšana, bet Polijā iekļauta arī nelegāla nodarbinātība vai nepietiekami finansiālie iztikas līdzekļi. Turklāt abu valstu imigrācijas likumdošana nenosaka to, ka, pieņemot lēmumu, būtu jāņem vērā ģimenes attiecību stabilitāte, uzturēšanās ilgums un pastāvošās saites. Taču Latvijā, pretstatā ES dalībvalstu lielākajā daļā pastāvošajai praksei, likumdošana skaidri negarantē dažādas pārsūdzības iespējas vai nenodrošina ilgtermiņa uzturēšanos ģimenes locekļiem ar pagaidu uzturēšanās atļaujām.

Visā ES ģimenes locekļu tiesības un iespējas ir daļēji labvēlīgas. Dalībvalstīs parasti piešķir ģimenes locekļiem tādu pašu piekļuvi izglītībai, nodarbinātībai un sociālajai palīdzībai kā viņu galvotājiem, taču retāk veicina to piekļuvi uzturēšanās atļaujai autonomi no galvotāja. Šis modelis vērojams arī Latvijā, kura līdzīgi citām Baltijas valstīm būtiskajās jomās garantē vienlīdzīgu pieeju gan pilsoņiem, gan nepilsoņiem. Vairumā Višegradas un Baltijas valstu dzīvesbiedri, bērni un citi ģimenes locekļi var saņemt autonomu uzturēšanās atļauju tikai tajos gadījumos, ja viņi bijuši valstī tādu pašu vai ekvivalentu uzturēšanās periodu un viņiem dažkārt izvirzīti nosacījumi kā pastāvīgās uzturēšanās atļaujas

Ģimenes apvienošanās rādītāji Polijā un Latvijā

saņemšanai. Polija neatkāpjas no šīs reģionālās tendences, no vienas puses, ieviešot nosacījumus attiecībā uz vienlīdzīgu piekļuvi, un, no otras puses, samazinot uzturēšanās ilguma prasību autonomām atļaujām ģimenēm. Asociēto tiesību vērtējuma diapazons Centrāleiropā un Austrumeiropā ir pārsteidzošs; Lietuva veicina gan vienlīdzīgu piekļuvi, gan autonomas uzturēšanās atļaujas, turpretī Ungārija un Slovākija saņēmušas nelabvēlīgākus vērtējumus.

Prakse:

- Kanādā, kas 2005. gadā poļiem bija trešā vissvarīgākā mērķa valsts, kopš 2003. gada pastāv galvošanas sistēma ar plašu ģimenes saišu izpratni. Kanādā dzīvojošam pieaugušam pastāvīgajam iedzīvotājam var pievienoties viņa civillaulības vai laulāti partneri, apgādājami bērni, un apgādājami radnieki pa atpakaļejošu radniecības līniju, kā arī citi radnieki, kuriem nav savas ģimenes, piemēram, neprecētie, mazgadīgi bāreņi. Nonākuši Kanādā, viņi uzreiz saņem pastāvīgā iedzīvotāja statusu, kas ir autonomi no viņu galvotāja. 2005. gadā galvošanas sistēma tika paplašināta, iekļaujot tajā visus legālos pieaugušos pastāvīgos iedzīvotājus, neatkarīgi no viņu statusa un uzturēšanās ilguma gados, kā arī tika piešķirts finansējums procedūru paātrināšanai, it īpaši – attiecībā uz apgādājamiem radniekiem pa atpakaļejošu radniecības līniju. ESAO norādījusi uz šīs veicināšanas pozitīvajiem rezultātiem, jo 2005. gadā 7000 vecāku un vecvecāku ieguva labumu no šīs programmas;
- Portugāle izmantoja EK direktīvas par ģimeņu apvienošanās transponēšanu, lai veicinātu atbilstību ģimenes apvienošanai, un kļuva par vienu no trim valstīm, kas šajā MIPEX dimensijā sasniegušas labāko praksi. Ja iedzīvotājam migrantam ir uzturēšanās atļauja uz gadu, viņš var galvot par plašu ģimenes locekļu loku, ar nosacījumu, ka viņu iebraukšana un uzturēšanās Portugālē būs likumīga;
- Zviedrijas Migrācijas pārvalde nesēn izvirzījusi mērķi veicināt ģimeņu apvienošanās, ieviešot vienkāršākas un elastīgākas procedūras kodolģimenes (*nuclear family* – angl.) locekļiem. Pārvalde izstrādājusi arī jaunas vadlīnijas ar sešus mēnešus garu procesa laika limitu. Tās mājaslapā tiek regulāri ievietota informācija par procesa reālo ilgumu un aizkavēšanos. Šāda prakse pastāv arī Somijā;
- Īrijā tūlītējas, beznosacījumu un paātrinātas ģimenes apvienošanās procedūras pieejamas atzītiem bēgļiem, kā arī tiem, kuri saņēmuši Īrijas “zaļo karti”, kas tika ieviesta 2007. gadā, lai piesaistītu augsti kvalificētus strādniekus no valstīm ārpus Eiropas Savienības. Ģimenes locekļiem nepieciešams valstī uzturēties tikai divus gadus, lai saņemtu “atļauju palikt bez laika ierobežojumiem”, kas šobrīd Īrijā ir pastāvīgās uzturēšanās atļaujas ekvivalents;
- “Labvēlīgāki” nosacījumi iekļauti arī līdzīgā pilotprogrammā Čehijas Republikā – “Aktīva kvalificētu ārzemju darbinieku atlase”. Augsti kvalificētiem

darbiniekiem no valstīm ārpus ES un viņu ģimenes locekļiem ir tiesības saņemt pastāvīgās uzturēšanās atļaujas pēc tam, kad Čehijas Republikā viņi ir nodzīvojuši divus gadus un sešus mēnešus;

- Portugālē ģimenes locekļiem ir tiesības saņemt pašiem savu, neatkarīgu uzturēšanās atļauju divus gadus pēc pagaidu vai pastāvīgās uzturēšanās atļaujas izsniegšanas. Šo periodu iespējams saīsināt gadījumos, ja notikusi likumīga kopdzīves šķiršana, laulības šķiršana, atrašanās, nāve vai persona sasniegusi pilngadību. Somijas likumdošana atļauj piešķirt autonomu atļauju, ja izveidojušās spēcīgas saites ar Somiju, pat ja partnerattiecības izbeigušās;
- Desmit ES dalībvalstu likumdošanā par ģimenes apvienošanu ir skaidri noteikts, ka atbildīgajām iestādēm jāņem vērā bērna intereses, tajā skaitā – Igaunijā, Somijā, Slovākijā un Spānijā. Astoņu dalībvalstu, piemēram, Čehijas Republikā un Somijā, likumdošanā atrodami citi faktori, tādi kā ģimenes attiecības, uzturēšanās ilgums un ģimenes saites. Dažas dalībvalstis izmantojušas EK direktīvas transponēšanu, lai palielinātu ģimenes locekļu statusa drošību. Itālijas un Holandes atbildīgajām iestādēm būtu daudz sīkāk jāpaskaidro personisko apstākļu ievērošana, kā arī labāk jāmotivē savi lēmumi. Somija saīsināja atteikuma pamatojumu sarakstu, svītrotot “Somijas starptautisko attiecību apdraudējumu”¹⁸.

2.5. Līdzdalība sabiedriskajā dzīvē

Politikas veidotāji var pieņemt informācijā balstītus un taisnīgus lēmumus attiecībā uz valsts lietām, kas ietekmē visu sabiedrības locekļu dzīvi, kad iebrucējiem–migrantiem ir iespēja dot savu ieguldījumu publisko lēmumu pieņemšanā. Eiropas valstis, atbilstoši to konkrētajām politiskajām struktūrām, iebrucējiem atvērušas iespējas piedalīties politiskajā dzīvē dažādos pārvaldes līmeņos. *MIPEX* nodaļa par politisko līdzdalību izvērtē, cik lielā mērā šīs politikas atbilst augstajiem demokrātiskajiem principiem – par vēlēšanu tiesībām, pilsoniskajām brīvībām, konsultatīvajiem orgāniem, informācijas kampaņām un pamatfinansējumu migrantu biedrībām –, ko noteikusi Eiropas Padome. No visiem *MIPEX* pētījumu virzieniem lielākā atšķirība Rietumeiropas un Austrumeiropas valstu vidū ir politiskās līdzdalības jomā. Caurmērā Rietumeiropas politikas ir nedaudz labvēlīgākas attiecībā uz integrāciju sabiedriskajā dzīvē, bet Centrāleiropas un Austrumeiropas, kā arī Vidusjūras austrumu reģiona valstu politikas visumā tiek uzskatītas par nelabvēlīgām. Starp Višegradas un Baltijas valstīm Čehijas Republika ir pusceļā uz labāko praksi, bet Igaunija un Ungārija ir nedaudz labvēlīgā situācijā. Fakts, ka visas pārējās (Polija un Latvija ieņem attiecīgi 24. un 28. vietu) saņēmušas pilnībā nelabvēlīgu vērtējumu, liecina, ka Centrāleiropā un Austrumeiropā tiem, kuri nav ES pilsoņi, ir maz pieeju pilnvērtīgai un līdztiesīgai politiskai līdzdalībai.

¹⁸ Plašāk sk. Groenendijk, Kees *et al.* The Family Reunification Directive in EU Member States: the First Year of Implementation (Centre for Migration Law; Nijmegen, the Netherlands, 2007).

Saskaņā ar MIPEX pētījumu datiem 2007. gada martā 19 Eiropas Savienības valstīs, ieskaitot Poliju, migranti bez būtiskiem valdības noteiktiem ierobežojumiem varēja piedalīties pilsoniskās sabiedrības dzīvē. Sešās valstīs – Latvijā, Čehijas Republikā, Igaunijā, Lietuvā, Slovākijā un Slovēnijā – ES nepilsoņiem un reizēm pat ES pilsoņiem ir liegtas tiesības uz politisko biedrošanos un/vai kļūt par politisko partiju biedriem.

Atšķirība starp ES-15 (tā sauktās vecās ES dalībvalstis) un ES-10 (tā sauktās jaunās ES dalībvalstis) ir vismazākā sakarā ar vēlēšanu tiesībām. ES-15 ir tikai nedaudz virs pusceļa vērtējuma, bet ES-10 tikai mazliet virs nedaudz nelabvēlīgā vērtējuma. Pamatojoties uz uzturēšanās ilgumu, Ziemeļvalstīs, Īrijā un Nīderlandē ES nepilsoņi iegūst tiesības vēlēties un kandidēt pašvaldību vēlēšanās, kā arī kalpot savai vietējai kopienai ar tādiem pašiem noteikumiem kā ES pilsoņi. Turpretim 11 ES dalībvalstīs vēlēšanu tiesības, kas piešķirtas ES pilsoņiem, tiek liegtas ES nepilsoņiem; gan Latvija, gan Polija ir šo valstu vidū. Citās ES valstīs vēlēšanu tiesības saistītas ar dažādiem ierobežojumiem. Ungārija nedod tiesības kandidēt vēlēšanās. Citās valstīs vēlēšanu tiesības var tikt piešķirtas tikai kādreizējo koloniju pilsoņiem, kā tas ir Apvienotajā Karalistē, vai arī tiem, kas nāk no nedaudzajām valstīm (un reizēm ne no vienas), ar kurām noslēgti savstarpēji sadarbības līgumi, kā tas ir Čehijas Republikā vai Spānijā. Ierobežojumi var būt saistīti ar sarežģītām prasībām (Beļģijā) vai arī ar tiesisko ilgtermiņa rezidenta statusu (Igaunijā, Lietuvā, Slovākijā un Slovēnijā).

Tāpat arī ES dalībvalstu vidū pastāv liela atšķirība konsultatīvo institūciju ziņā, kas ir demokrātiskas vienības, izveidotas, lai nodrošinātu konsultatīvu forumu starp iedzīvotājiem–migrantiem un valsts atbildīgajām iestādēm gan vietējā, reģionālā, gan nacionālā līmenī. Migrantu pieredze var palīdzēt uzlabot sabiedriskās politikas attiecībā uz efektivitāti un ticamību dažādos jautājumos, sākot no nodarbinātības līdz izglītībai, valodas apguvei un kultūrai. MIPEX secināja, ka pilsētās ar lielu migrantu populāciju – Austrijā, Vācijā un Luksemburgā – vēlētajiem–migrantiem vai migrantu biedrībām bija tiesības ievēlēt savus pārstāvjus konsultatīvajās vai padomdevēju institūcijās. Arī Ziemeļvalstīs, Ziemeļrietumeiropā un Vidusjūras rietumu reģiona valstīs notiek līdzīga konsultēšanās ar migrantiem, izmantojot reģionālās vai nacionālās konsultatīvās institūcijas. Ne Polijā, ne Latvijā šādas konsultatīvas institūcijas netika identificētas. Patiesībā tās nepastāv nevienā no ES-10 valstīm, izņemot divas – Čehijas Republiku un Igauniju, kur migrantu pārstāvjus parasti ieceļ valsts (nevis ievēl paši migranti), un ar tiem konsultējas tikai vajadzības gadījumā.

Politiskās līdzdalības rādītāji

1	SE	Zviedrija	93
2	NO	Norvēģija	86
3	LU	Luksemburga	84
4	FI	Somija	81
5	NL	Nīderlande	80
6	PT	Portugāle	79
7	DE	Vācija	66
ES-15			60
8	IE	Īrija	59
9	BE	Beļģija	57
10-	CH	Šveice	55
	IT	Itālija	55
	DK	Dānija	55
13	FR	Francija	52
14	ES	Spānija	50
15	UK	Lielbritānija	46
Visas 28			46
ES-25			43
16	CZ	Čehija	41
17	AT	Austrija	34
18	CA	Kanāda	32
19	EE	Igaunija	30
20	HU	Ungārija	29
ES-10			20
21	MT	Malta	19
22	CY	Kipra	18
23	SI	Slovēnija	15
24-	SK	Slovākija	14
	PL	Polija	14
	GR	Grieķija	14
27	LT	Lietuva	12
→ 28	LV	Latvija	11